

נחמד למקרא

לעילוי נשמת
שרה בת סולטנה ע"ה

פנינים מתוך הספר 'נחמד למקרא' העתיד לצאת לאור בעז"ה | פרשת ויקהל פקודי

"ויעש את המנרה זהב טהור מקיעה עשה את המנרה ירכה וקנה גביעיה כפתריה ופרוזיה ממנה היו" (לו, יז)

בפרשת תרומה כתיב (כה, לא) "ועשית מנרת זהב טהור מקשה תיעשה המנורה וכו'. ופרש"י (שם): "תיעשה המנורה. מאליה, לפי שהיה משה מתקשה בה, אמר לו הקב"ה, השלך את הככר לאור והיא נעשית מאליה, לכך לא נכתב תעשה".

והנה, רש"י בפרשת בהעלותך (במדבר ח, ד) עה"פ "כן עשה את המנרה", כתב: "מי שעשאה [והיינו בצלאל - שפתי חכמים] (שם, אות ל). ומדרש אגדה, על ידי הקב"ה נעשית מאליה".

ויש להעיר, דעה"פ לעיל (כה, מ) "וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר", פרש"י (שם): "ראה כאן בהר, תבנית שאני מראה אותך, מגיד שנתקשה משה במעשה המנורה, עד שהראה לו הקב"ה מנורה של אש" (מנחות כט).

מבואר, דמשה עשה את המנורה, וסותר לכאורה מש"כ (לעיל כה, לא. ופרשת בהעלותך), שנעשית מאליה. וכן סותר לכאורה מש"כ (פרשת בהעלותך), שבצלאל עשאה.

וב"שפתי חכמים" (כה, לא, אות מ) כתב ליישב, דכשראה הקב"ה שנתקשה משה במעשה המנורה, הראהו מנורה של אש, ואעפ"כ נתקשה בה, אמר לו השלך את הכיכר לאור, וזה היה ע"י בצלאל, והיא נעשית מאליה בפועל, אבל לא אמר לו הקב"ה בפירוש שתיעשה מאליה, עיי"ש.

❦

לפ"ז נמצא, דבעשיית המנורה היו שלושה שותפים, הקב"ה משה ובצלאל. ובוה מדויק היטב, מה שמצינו ג' פעמים שהזכירה התורה את מעשה המנורה, כנגד ג' השותפים בעשייתה.

פעם ראשונה, מה שנאמר בפרשת תרומה (כה, לא) "ועשית מנרת זהב טהור מקשה תיעשה המנורה וכו', והוא רמז לעשיית הקב"ה, כמש"כ רש"י (שם) דלכך כתיב "תיעשה" ולא "תעשה", דמשמע מאליה.

פעם שניה, בפרשתינו (לו, יז) "ויעש את המנרה זהב טהור מקשה עשה את המנרה ירכה וקנה" וכו', והוא רמז על עשיית בצלאל, דקאי אלעיל מיניה (פסוק א) "ויעש בצלאל" וכו'.

פעם שלישית, בפרשת בהעלותך (ח, ד) "וזה מעשה המנרה מקשה זהב וכו', והוא רמז לעשיית משה, כמו שסיים הכתוב: "כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנרה", דבפשטות "כן עשה את המנרה", קאי על משה, או ע"י עשייה בפועל, כדמשמע מדברי הרמב"ן וה"חזקוני" (שם), או ע"י ציווי, כמבואר ב"אבן עזרא" (שם), עיי"ש.

אכן, רש"י (שם) פירש: "מי שעשאה. ומדרש אגדה, על ידי הקב"ה נעשית מאליה". ולדבריו, אין רמז לעשיית משה את המנורה.

"את מזבח העולה ואת מכבד הנזשית אשר לו את בדיו ואת כל כליו את הכיר ואת כנו" (לה, טז)

כתב ה"אבן עזרא" (כאן): "את הכיור, הנה אין לכיור ולכנו בדים, אולי על העגלות היו נושאים". ויש לעיין, מדוע לא כתב כן לעיל (פסוק יד) על המנורה, שהרי גם למנורה לא היו בדים לשאת, ומאי פשיטא ליה במנורה טפי מהכיור.

והנה, בפרשת במדבר (ד, יא) במשא כלי המשכן, נאמר על המנורה: "ונתנו אתה ואת כל בליה אל מכסה עור תחש ונתנו על המוט", וכתב ה"אבן עזרא" (שם): "ונתנו על המוט, כי אין לה בדים, והוא כמו וישאוהו במוט" (להלן יג, כג). הרי להדיא שאת המנורה היו נושאים במוט, משא"כ את הכיור לא מצאנו שנשאוהו במוט, לכך נתקשה דוקא על הכיור ולא על המנורה.

❦

ולדברי ה"אבן עזרא", שאת הכיור היו נושאים בעגלות, נמצא, שבני גרשון או בני מררי היו נושאים את הכיור, דהא בני קהת היו נושאים רק בכתף ולא בעגלות, כמו שנאמר (במדבר ז, ט) "ולבני קהת לא נתן כי עבדת הקדש עליהם בכתף ישאו".

ולפ"ז, אין הכיור בכלל "כלי הקודש", דהא רק בני קהת היו נושאים את כלי הקודש, כמו שנאמר (במדבר ג, לא) "ומשמרתם הארץ והשלחן והמנרה והמזבחת וכלי הקדש אשר ישרתו בהם והמסך וכל עבדתו", וכן נאמר (שם ד, טו) "וכלה אהרן ובניו לכסת את הקדש ואת כל כלי הקדש בנסע המחנה, ואחרי כן יבאו בני קהת לשאת" וכו'. ולא בני גרשון (עיי"ש פסוקים כה-כו), או בני מררי (עיי"ש ג, לו-לז, ד, לא-לב). וכיון שנישא הכיור בעגלות ע"י בני גרשון או בני מררי, ע"כ שאינו מ"כלי הקודש".

וכן יש להוכיח, ממש"כ ה"אבן עזרא" (פסוק טו): "השלים להזכיר כלי הקודש, ואחר כך את מסך הפתח", והלא בקרא דסמך ליה (פסוק טז), מוזכר מזבח העולה והכיור, הרי שהכיור אינו בכלל "כלי הקודש". אלא, דלפ"ז אף מזבח העולה אינו מ"כלי הקודש". ולכאורה, הוא ודאי בכלל "כלי הקודש", ויש לעיין בזה.

יש לציין, דמן הכתוב אין להוכיח מידי, דאעפ"פ דלא נזכר משא הכיור במשא בני קהת שנשאו את "כלי הקודש", דלפ"ז משמע שאין הכיור בכלל "כלי הקודש", מ"מ גם במשא בני גרשון ובני מררי הוא לא נזכר, וא"כ אין הכרח דאינו מ"כלי הקודש". ורק לדברי ה"אבן עזרא" שהיה נישא בעגלות, יש להוכיח כן, כנ"ל. עי' עוד בדברי ה"ספורנו" לעיל (ה, יח).

❦

ואם כנים הדברים, נמצא, דלא כיסו את הכיור וכנו בשעת המסעות, דבקרא כתיב (במדבר ד, טו) "וכלה אהרן ובניו לכסת את הקדש ואת כל כלי הקדש בנסע המחנה" וכו', הרי שרק את הקודש וכלי הקודש היו מכסים, ולא את הכיור וכנו שאינם מכלל "כלי הקודש", ויש לעיין בזה.

מדה כנגד מדה - בעשרת המכות מתוך הקונטרס "אשר התעללתי במצרים"

דם - על שלא הניחו לבנות ישראל לטבול מטומאת נדתן, כדי שלא יהיו פרים ורבים, וכן לא הניחו לבני ישראל הגברים לטבול מטומאתם, לפיכך לקו המים בדם (שמות רבה, ילקוט שמעוני).

מפני שהשליכו את ילדי ישראל ליאור, ומחמת דמי הילדים נהפכו מי היאור לדם, לפיכך דן את המים אשר ביאור להופכם לדם (מדרש הגדול).

בני ישראל היו מקושרים קש לתבן, ומערבים אותו בחומר, והיה הקש נוקב את עקביהם, והדם זב מהם ומתבוסס בחומר, לפיכך הביא עליהם מכת דם (נחמד למקרא ע"פ ילקוט שמעוני).

צפרדע - על שהיו משעבדים בישראל, להביא להם שקצים ורמשים לשחק בהם, לפיכך הביא עליהם צפרדעים, עד שנשמע קולם מתוך כרסם, שהיו אומרים קו-קו (שמות רבה, תנא דבי אליהו).

לפי שהיו ישראל נבאשים ממכות מצרים, וכן התינוקות ששיקעו בבנין, היו מתים ומבאישים, לכך נבאשה הארץ מן הצפרדעים (שמות רבה).

בשביל שהיו מעוררים את ישראל משנתם, ומקיימים אותם ממטותיהם בלילה לעבוד עבודת פרך, והיו מקרקרים מתוך הסבל והכאב, הביא עליהם צפרדעים בחדריהם ועל מטותם, והיו צוחים ומקרקרים בתוך מעיהם (פסיקתא וטרטא, רבנו בחיי).

כנגד בנות ישראל שלא יכלו להרים קולם בשעת הלידה, מפחד המצרים שישליכו בניהם ליאור, הביא עליהם צפרדעים, שהרימו קולם בבתיהם ובחדרי משכבם (אברבנאל בפירושו זבח פסח על ההגדה).

כנים - מפני ששמו את ישראל מכבדי דרכים, בתים, שדות, חוצות ורחובות, האיש היה מכבד בית האשה, והאשה מכבדת בית האיש, לפיכך הפך הקב"ה עפרם לכנים, עד שלא מצאו ישראל עפר שיכבדו (תנא דבי אליהו, ילקוט שמעוני).

בשביל שמנעו מישראל מלבוא במרחצאות, ולכבס בגדיהם, והיו הכנים מצערים אותם, לפיכך הרחישה אדמתם כנים (שכל טוב, בעל הטורים, רבנו בחיי).

ערוב - לפי שהיו אומרים לישראל, צאו והביאו לנו דובים ואריות ונמרים, כדי להיות מצרים בהם, לפיכך הביא עליהם חיות מעורבות, דברי רבי יהודה. רבי נחמיה אומר, מיני צרעין ויתושין" (שמות רבה).

היו למצרי חמישה בנים, והיה נותנם לישראל להוציאם לשוק בידו, בא ארי - נוטל אחד, זאב - נוטל אחד, דב - נוטל אחד, נמר - נוטל אחד, ונשר - נוטל אחד (תנחומא).

בשביל שלא זכר פרעה הטובות שעשה לו יוסף, שהביא כל הכסף לביתו, על כן בא הערוב תחילה - "ביתה פרעה" (בעל הטורים בראשית).

המצרים האכילו את ילדי ישראל לדגי היאור, לפיכך הביא עליהם חיות רעות שיאכלו אותם (רוקח).

דבר - מפני ששמו את ישראל רועי סוסים, גמלים, חמורים, בקר וצאן, לפיכך הביא עליהם דבר, והרג כל מה שרעו ישראל, עד שלא מצאו ישראל בהמה לרעות (ילקוט שמעוני).

לפי שהמצרים היו גוזלים בקרם וצאנם ומקניהם של ישראל, לפיכך בא הדבר עליהם, וכילה את בהמותיהם (ילקוט שמעוני).

מפני שהמצרים היו נותנים את בני ישראל במחרשות, וחורשים איתם, כדי שלא להטריח את בהמותיהם, לכך בא הדבר והרג את בהמותיהם (אברבנאל בפירושו זבח פסח על ההגדה).

שחין - מפני ששמו את ישראל שמים, לחמם להם חמין, ולצנן להם צונן, ומה היו עושים המצרים באותה שעה, היו הולכים ומתרחצים במים, ונכנסים לתוך בתיהם בשמחה, לפיכך הביא עליהם שחין, כדי שלא יוכלו לרחוץ במים, בין בחמין בין בצונן (תנא דבי אליהו).

לפי שהמצרים היו מחרפים ומגדפים את בני ישראל, סורו טמא קראו למו, לכך היה עונשם שהיו כולם מוכי שחין, וטמא טמא יקראו כל אחד מהם (אברבנאל).

לפי שהפרישו נשות ישראל מבעליהן, על כן הוכו בשחין שהתשמיש קשה לו (כלי יקר).

ברד - לפי ששמו ישראל נוטעי כרמים, גינות, פרדסים ואילנות, לפיכך הביא עליהם ברד ושיבר את הכל" (שמות רבה).

בשביל שהיו המצרים סוקלים את ישראל באבנים, הביא עליהם אבני ברד (תנחומא, רבנו בחיי).

לפי שהיו המצרים מכים את ישראל באבן או באגרופ, והיו נותנים עליהם קולם, קול ענות בחרופים ובגדופים, לפיכך הביא עליהם אבני ברד מן השמים, וקולות וברקים מבהילים ומצערים להומם ולאבדם (אברבנאל).

על אשר לא רצה לשמוע בקול ה' בהדר, על כן השמיע ה' לאוזנו קולות נוראים ומבהילים. ותחת אשר כחש בה', והיה חוטא בקול, וסיפר לשון הרע על בוראו, על כן נידון בקולות (כלי יקר).

היו בישראל בעלי מומים מעבודת פרך, שכשהיו עושים בטיט ובלבנים, היתה האבן נופלת עליהם מן הבנין, ושוברת ידם וקוטעת רגלם, לפיכך הפיל עליהם אבני ברד (נחמד למקרא ע"פ תנחומא יתרו).

ארבה - מפני ששמו את ישראל זורעי חיטים ושעורים ופול ועדשים וכל מיני קטניות, כדי שלא יכנסו ישראל אל בתיהם, ושלא יפרו וירבו, לפיכך הביא הקב"ה עליהם את הארבה, ואכל כל מה שזרעו ישראל" (תנא דבי אליהו).

לפי שהיו בני ישראל עובדי אדמה, למצוא אוכל לנפשם, והמצרים היו גוזלים תבואותיהם אשר בשדה, לפיכך הביא עליהם ארבה, שאכל את כל עשב הארץ, ואת כל פרי העץ (אברבנאל).

בשביל שהיו גוזרים עליהם להיות כורמים בכרמיהם, הביא עליהם ארבה להשחית הפירות אשר בכרמיהם (רבנו בחיי).

חושך - כשהיה סועד המצרי בלילה, היה מביא איש ישראל לפניו, והיה מדליק נר, והיה מניחה על ראשו של ישראל, ואומר לו, עמוד עד שאני אוכל, והנר מונח דולק על ראשך, ולא תזוז לכאן ולכאן, ואם לאו, הריני מתין את ראשך בסייף, לפיכך ויהי חושך" (פסיקתא ווטא).

חשבו המצרים לחבוש את ישראל בבית האסורים, בבתי כלאים ובמקומות החושך, לפיכך הביא עליהם חושך (תנחומא).

לפי שגרמו לישראל להצפין את בניהם בחושך, כמו שהצפינו את משה, וכן המיילדות עשו כל מעשיהם בחושך, וכן נבלעו ילדי ישראל בקרקע בחושך (סוטה יא:), על כן במחשכים הושיבם ה' (כלי יקר).

מכת בכורות - בשביל שחשבו להרוג את ישראל, הנקראים בכורו של הקב"ה, שנאמר (שמות ד, כב) "בני בכורי ישראל", לפיכך הרג בכוריהם (רבנו בחיי, כלי יקר).

ולמה בלילה, לפי שהפכו מצרים גורתם על ישראל, שיהיו עושים מלאכה ביום ובלילה, ושנתנו מלאכת איש על אשה, ומלאכת אשה על איש, אף הקב"ה הפך עליהם את הדין והרגם בלילה, שנאמר (יב, ט) "ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור" (שמות רבה).

לפי שמצינו עונשים למצרים מדה כנגד מדה בכל עשר המכות, אבל עדיין לא מצינו עונש מצד הזמן, על כן נאמר (יא, ד) "כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים", כחצות ב"ף, כמו אותו חצות לילה שעשו להם עוול וחמס, להקימם למלאכתם כקרות הגבר ראשון שהוא בחצי הלילה (רש"י, יב, יא), והיו הנוגשים שרים גדולים, כך הוכו בכורי מצרים ג"כ בחצי הלילה (כלי יקר).

הקונטרס שישנה לך את ליל הסדר!

"אשר התעללתי במצרים"

ליקוט מדרשי חז"ל ומפרשי התורה

בענין עשרת המכות וקריעת ים סוף

ניתן להשיג ברחוב: משולם ראט 4

לפרטים: 052-7169480

מחיר מסובסד לזיכוי הרבים נא

גמ"ח וויז כשר | 5 ש"ל ליום | 100 ש"ל פיקדון | 052-7169480